

Storebror ser allt - och vi gillar

KRÖNIKAN

Jeff
Werner



kultur@gp.se

VI LEVER I EN uppvisningskultur. En värld där alla vill synas – på Facebook och i teve. Det som förr var privata fotoalbum är nu publikt på nätet och personliga tyckanden blir allmänt tillgängliga på Twitter. Men vi lever samtidigt i en övervakningskultur. Vi syns – på Facebook och i övervakningsteve. Det som var en dystopi för Ray Bradbury och George Orwell har blivit verklighet. Storebror ser allt vi gör – och vi trycker på gilla-knappen.

Också våra bostäder har blivit en del av uppvisningskulturen. Vi inreder för att visa andra vilka vi är – eller vill vara. Dagstidningarnas bostadsbilagor har blivit lackmuspapper för vad som gäller. Att riva ut gamla kök till förmån för köksöar som hela familjen kan samlas kring har varit inne ett tag, också i enpersonshem där det inte finns någon familj att samla. En lite nyare trend är stora badrum som liknar spaanläggningar.

DET VAR I SLUTET av 1990-talet som de öppna planformerna slog igenom på bred skala. Det som började med att byggindustrin insåg att färre väggar var ett enkelt sätt att spara pengar blev snart mångas dröm. Inredningsmagasinen talade om gemenskapsytor och barnfamiljer upptäckte att utan vägg mellan köket och vardagsrummet kan man hålla uppsikt över både barnen och teven samtidigt som man lagar mat. Innerväggar slogs ut även i äldre hus (ibland

också bärande) och nya köksinredningar inköptes till köksfabrikörernas fromma.

**Utan inner-
väggar går
det att hålla
koll på vad alla
i familjen gör,
såvitt de inte
låst in sig på
dass**

Snart upptäckte de öppna ytornas invånare att barnen och teven inte bara syns utan också hörs. Maja Willén noterar i sin nyligen publicerade avhandling *Berättelser om den öppna planlösningens arkitektur*, som till stor del bygger på samtal med boende i Hammarby sjöstad, att de ofta fick skruva ner ljudet på teven för

att kunna genomföra intervjuerna. Det är teven, inte den omhuldade men stumma köksön, som blivit – eller förblivit – hemmets centralpunkt.

DEN ÖPPNA PLANFORMEN är alltså lika mycket en del av övervakningskulturen som av uppvisningskulturen. Utan innerväggar går det att hålla koll på vad alla i familjen gör, såvitt de inte låst in sig på dass. Och genom datorernas webbkameror kan bevakningen ske även när man är på jobbet eller resa.

De som besökte bomässan Boo1 i Malmö för drygt tio år sedan minns säkert fortfarande lägenheten som saknade dörr till toaletten och dessutom vette mot grannens uteplats. Fullt så öppna ville inte många lägenhetsspekulanter vara på den tiden. Men kanske nu? Om man spenderat en smärre förmögenhet på ett nytt badrum vill man väl att det syns?

Jeff Werner är professor i konstvetenskap och spikade redan på 1990-talet igen en öppen planlösning.